

Received : 19 กุมภาพันธ์ 2565

Revised : 16 พฤษภาคม 2565

Accepted : 31 พฤษภาคม 2565

มรดกภูมิปัญญาของการย้อมสีด้วยคำสวดในวัฒนธรรมไทลื้อสู่การพัฒนาสินค้า
แฟชั่นและไลฟ์สไตล์ กรณีศึกษา ศูนย์ผ้าทอไทลื้อ บ้านดอนมูล อำเภอท่าวังผา
จังหวัดน่าน¹

Inheritance Wisdom of Annatto Dyeing of Thai Lue Culture
to the Development of Fashion and Lifestyle Case Study:
Tai Lue Weaving Center, Ban Don Moon, Thawangpha District,
Nan Province

เตชิต เฉยพ่วง²

Taechit Cheuypoung

พัชชา อุทิสวรรณกุล³

Patcha Utiswannakul

หน่วยปฏิบัติการวิจัยแฟชั่นและนฤมิตศิลป์ ภาควิชาอนฤมิตศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Fashion and Creative Arts Research Unit, Faculty of Fine and Applied Arts, Chulalongkorn
University Corresponding author e-mail : fac.ru.chula@gmail.com

บทคัดย่อ

จังหวัดน่านเป็นจังหวัดหนึ่งทางภาคเหนือซึ่งถือเป็นเมืองต้องห้ามพลาตในประเทศไทย
เนื่องจากเป็นจังหวัดที่มีความสมบูรณ์ด้านวัฒนธรรมและธรรมชาติ อีกทั้งยังมีกระแสนิยมด้านการ

¹ บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของการวิจัย “โครงการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ : โครงการย่อยที่ 1.1 โครงการนวัตกรรม
อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ไลฟ์สไตล์ จากจังหวัดน่านสู่สากลเพื่อการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ กรณีศึกษา ศูนย์ผ้าทอไทลื้อ บ้านดอนมูล
อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน” โดยได้รับการสนับสนุนจาก จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ภายใต้โครงการส่งเสริมพลังงาทั่ว
ศตวรรษที่ 2 และ หน่วยปฏิบัติการวิจัยแฟชั่นและนฤมิตศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. หน่วยปฏิบัติการวิจัยแฟชั่นและนฤมิตศิลป์ ภาควิชาอนฤมิตศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย

³ ศาสตราจารย์ ดร. หน่วยปฏิบัติการวิจัยแฟชั่นและนฤมิตศิลป์ ภาควิชาอนฤมิตศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย

ท่องเที่ยวที่กำลังได้รับความสนใจเป็นอย่างมาก ทำให้เกิดการวิจัยเพื่อพัฒนาพื้นที่ให้สอดคล้องกับแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ซึ่งผสมผสานไปด้วยแนวคิดการเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรม เช่นเดียวกับที่จังหวัดน่านเองก็มีการรวมกลุ่มวัฒนธรรมที่หลากหลายชาติพันธุ์ แต่จากการศึกษาและสำรวจยังพบว่ากลุ่มผู้ประกอบการยังขาดแนวคิดในการพัฒนาเพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับท้องถิ่นเพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชนด้วยการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการออกแบบพัฒนาสินค้าแฟชั่นและไลฟ์สไตล์ ด้วยมรดกภูมิปัญญาของการย้อมสีด้วยคำสวดในวัฒนธรรมไทลื้อ โดยเป็นกรณีศึกษาศูนย์ผ้าทอไทลื้อ บ้านดอนมูล อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน ซึ่งมีความโดดเด่นในด้านการเลือกใช้วัสดุการย้อมสีโทนแดงธรรมชาติจากเมล็ดคำสวด ซึ่งให้สีโทนแดงอมส้ม ไปจนถึงสีแดง ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน เนื่องจากคำสวดเป็นพืชท้องถิ่นซึ่งมีอยู่ในธรรมชาติเป็นปริมาณมาก หาได้ง่ายมากกว่าในท้องถิ่นอื่น ๆ ชาวบ้านในชุมชนดังกล่าวจึงนิยมย้อมผ้าด้วยคำสวดจนกลายเป็นวิถีชีวิตที่มีความแตกต่างจากชุมชนอื่น ๆ แม้จะอยู่ในจังหวัดน่านเหมือนกัน การออกแบบสินค้าแฟชั่นภายใต้งานวิจัยนี้ ผู้วิจัยจึงเน้นการนำเสนอเอกลักษณ์การใช้สีในเชิงวัฒนธรรมของชาวไทลื้อ อันได้แก่ การจับคู่สีแดงกับสีขาวหรือดำในตัวสินค้าที่ได้แรงบันดาลใจจากการใช้ชีวิตกลางแจ้ง ซึ่งเชื่อมโยงกับวิถีของชาวบ้าน แต่นำมาตีความใหม่ในบริบทที่ทันสมัยขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวัฒนธรรมผ้าทอของชุมชนไทลื้อ จังหวัดน่าน ศึกษาแนวทางการสร้างอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมด้วยมรดกภูมิปัญญาการย้อมสีด้วยคำสวดให้เกิดเป็นแหล่งเรียนรู้การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์สิ่งทอ และพัฒนารูปแบบสินค้าแฟชั่นไลฟ์สไตล์ด้วยอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมโดยมีกระบวนการตั้งแต่ศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับทุนวัฒนธรรมพื้นถิ่นและการพัฒนาสินค้าให้เหมาะสมกับตลาดไปจนถึงกระบวนการทดลองและพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ต้นแบบ ซึ่งงานวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่าการนำอัตลักษณ์วัฒนธรรมมาใช้ในการออกแบบนั้น มิได้ถูกจำกัดอยู่เพียงการนำเอาโครงสร้างเครื่องแต่งกายวัฒนธรรมมาดัดแปลงแต่เพียงอย่างเดียว แต่สามารถนำปัจจัยในด้านวิถีชีวิตและเอกลักษณ์อื่น ๆ ซึ่งแต่ละชุมชนมีความพิเศษแตกต่างกันออกไป มาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการออกแบบและสร้างแนวทางที่มีความร่วมสมัย รวมทั้งยังสามารถยกระดับให้เกิดเป็นเส้นทางท่องเที่ยวสิ่งทอจังหวัดน่านได้

คำสำคัญ: การย้อมสีด้วยคำสวด, วัฒนธรรมไทลื้อ, สินค้าแฟชั่น, อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม

Abstract

Nan is a province in northern Thailand and is known as a place not to be missed in Thailand. Due to its rich natural and cultural resources, the province is a famous tourist destination. This leads to several research topics on the development of Nan province including creative tourism and cultural studies. In addition, there is the

cultural unity of different ethnic groups in the province. However, the local entrepreneur skill in the product development, that supports the community with creative and sustainable tourism, is still insufficient.

This research takes the Tai Lue Weaving Center in Ban Don Moon, Thawangpha District, Nan Province as an example, and develops and designs fashion and lifestyle products based on the inherited wisdom of annatto seed dyeing from the Thai Lue culture. The Weaving Center is famous for its red-orange and coral-colored dyeing from annatto seeds, which are characteristic of their community. Since annatto seeds are easy to find locally, they are often used as a dye. This lifestyle also reflects the lifestyle of the community, especially the people of Ban Don Moon district. In terms of fashion product design in this research, the researcher aims to present the identity of the Tai Lue culture, that is, using combination of red with black and white. The inspiration of the collection design is the outdoor lifestyle related to the local community with a new interpretation. This explains that the use of cultural identity is not limited to the use of clothing structure, but also includes people's lifestyle and identity. Also, the collection design represents contemporary design with the promotion of cultural textile from Nan province.

Keyword: Annatto seeds dye, Thai Lue culture, Fashion product, Cultural identity

1. บทนำ

การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ได้รับการนิยามโดยยูเนสโก(UNESCO) ว่าเป็นการท่องเที่ยวเพื่อให้ชุมชนนั้น ๆ เกิดความยั่งยืนด้วยการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับประวัติศาสตร์วัฒนธรรม รวมทั้งสามารถจัดการความสมดุลของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นให้ชุมชนได้รับประโยชน์อย่างสูงสุดและยั่งยืน โดยเพื่อให้สอดคล้องกับแนวโน้มการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว จึงได้มีการตระหนักถึงวัฒนธรรมเพื่อสร้างอัตลักษณ์ให้สามารถขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสอดคล้องกับแนวทางในการพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมซึ่งกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการใช้ทุนวัฒนธรรม เพื่อให้สามารถสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ด้วยการประยุกต์องค์ความรู้ในการผสมผสานภูมิปัญญาจนนำไปสู่การสร้างจุดแข็งอัตลักษณ์ไทยเพื่อเป็นนวัตกรรมให้เกิดการเชื่อมโยงของเศรษฐกิจต่อไป

จากการศึกษาและสำรวจพบว่าประเทศไทยมีความหลากหลายด้านทุนวัฒนธรรมโดยเฉพาะในเขตภาคเหนือซึ่งมีความสำคัญในเชิงเศรษฐกิจการท่องเที่ยว เนื่องจากเป็นแหล่งรวมศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่นและขนบธรรมเนียมที่มีเอกลักษณ์สืบทอดอย่างยาวนาน รวมทั้งมีความหลากหลายด้านวัฒนธรรมจากการรวมกลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในจังหวัดน่านซึ่งเป็นแหล่งรวมชาติพันธุ์และวัฒนธรรม ขณะเดียวกันวัฒนธรรมเหล่านี้มีการปรับเปลี่ยนเป็นผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นที่ใช้ในชีวิตประจำวันเช่นเดียวกับสิ่งทอพื้นเมืองซึ่งเป็นมรดกภูมิปัญญาที่มีการผสมผสานวัฒนธรรมและสิ่งรอบตัวเอาไว้ให้แตกต่างตามชาติพันธุ์หรือชุมชนที่อยู่ตามเขตหมู่บ้านอำเภอลัวแล้วแต่มีความแตกต่างกันออกไป แต่กระนั้นจากการสำรวจพบว่าผู้ประกอบการสิ่งทอในไทยระดับชุมชนจำนวนมากยังขาดความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้เกิดเป็นนวัตกรรมและขาดความสามารถในการแปรรูปสินค้าเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทำให้เกิดช่องว่างแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้เกิดเป็นการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่จะเพิ่มรายได้ให้กับชุมชน ขณะเดียวกันจากการศึกษาและสำรวจพบว่าพื้นที่จังหวัดน่านเป็นแหล่งผลิตสิ่งทอที่ใช้ในชีวิตประจำวันเป็นจำนวนมากซึ่งสิ่งทอเหล่านี้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์ในท้องถิ่นนั้น ๆ ตามชาติพันธุ์และมีภูมิปัญญาที่สืบทอดมาอย่างยาวนานแต่กระนั้นผลิตภัณฑ์ในหลายพื้นที่ก็ยังไม่ได้รับการพัฒนาให้เหมาะสมกับความต้องการของตลาดและผู้บริโภค รวมทั้งยังไม่แสดงถึงความคิดสร้างสรรค์ที่สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจและแสดงอัตลักษณ์จำเพาะให้สามารถพัฒนาให้สอดคล้องกับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ อีกทั้งยังพบว่าชุมชนเกิดปัญหาการสร้างตราสินค้าการตลาดการโฆษณา รวมทั้งการประยุกต์การสร้างสรรคผลิตภัณฑ์เพื่อให้สามารถแข่งขันกับตลาดสินค้าในปัจจุบันอีกด้วย

จากที่มาและความสำคัญข้างต้นผู้วิจัยจึงมุ่งหาแนวทางและพัฒนาผลิตภัณฑ์สิ่งทอเพื่อต่อยอดสู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จากภูมิปัญญาและวัฒนธรรมให้เกิดรูปแบบและนวัตกรรมใหม่โดยได้มีการศึกษากรณีศึกษา ศูนย์ผ้าทอไทลื้อ บ้านดอนมูล อำเภอนาน้อย จังหวัดน่าน โดยคุณศุภมาส วงศ์ไท ซึ่งเป็นกลุ่มผ้าทอไทลื้อที่มีอัตลักษณ์และความโดดเด่นด้านการทอผ้าไทลื้อโบราณรวมทั้งเป็นกลุ่มที่มีความเข้มแข็งของชุมชนสามารถพัฒนาและต่อยอดให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชนได้ แต่จากการสำรวจ สัมภาษณ์และศึกษาพบว่าศูนย์ผ้าทอไทลื้อบ้านดอนมูลมีการปลูกพืชท้องถิ่น ได้แก่ ต้นคำแสตอย่างหลากหลายโดยมีการนำ เมล็ดคำแสตมาย้อมผ้าเพื่อให้เกิดสีสันที่น่าสนใจจนเกิดเป็นภูมิปัญญาและความโดดเด่นของชุมชน โดยทั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ตราสินค้าและพัฒนาผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาการย้อมสีด้วยคำแสตให้เกิดเป็นจุดเด่นเพื่อสร้างอัตลักษณ์ให้กับชุมชนและสามารถต่อยอดให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์สิ่งทอโดยการเชื่อมโยงทุนวัฒนธรรมและการผลิตเชิงอุตสาหกรรมในระบบวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมรวมทั้งเชื่อมโยง ให้ชุมชนเกิดอาชีพและมีความยั่งยืน

2. วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาวัฒนธรรมผ้าทอของชุมชนไทลื้อ จังหวัดน่าน
2. เพื่อศึกษาแนวทางการสร้างอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมด้วยมรดกภูมิปัญญาการย้อมสีด้วย
คำสวดให้เกิดเป็นแหล่งเรียนรู้การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์สิ่งทอ
3. เพื่อพัฒนารูปแบบสินค้าแฟชั่นไลฟ์สไตล์ด้วยอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม

3. ขอบเขตของงานวิจัย

การวิจัยเรื่อง โครงการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ : โครงการย่อยที่ 1.1 โครงการ
นวัตกรรมอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ไลฟ์สไตล์ จากจังหวัดน่านสู่สากลเพื่อการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์
กรณีศึกษา ศูนย์ผ้าทอไทลื้อ บ้านดอนมูล อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน มีการศึกษาข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล
รวมทั้งการสรุปผลการศึกษาและจัดทำต้นแบบ โดยการศึกษาการวิจัยในครั้งนี้มีขอบเขตการศึกษา
ประกอบด้วย

1. ขอบเขตด้านกรณีศึกษา: ศูนย์ผ้าทอไทลื้อ บ้านดอนมูล อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน
2. ขอบเขตด้านกลุ่มเป้าหมาย: กลุ่มสตรีวัยทำงาน ทำงานมาแล้วไม่เกิน 10 ปี สายงานแพทย์
และราชการ บุคลิกภาพเป็นคนรุ่นใหม่ มีความเป็นมืออาชีพ เครื่องขริบ วิถีชีวิตเน้นการอยู่กับพื้นถิ่น ชอบ
สินค้าจากธรรมชาติ ผลิตภัณฑ์ในท้องถิ่น มีความร่วมสมัย ใช้ชีวิตไปกับการทำงาน ผ่อนคลายตัวเองด้วย
การสังสรรค์กับเพื่อน ท่องเที่ยวในท้องถิ่นหรือในประเทศ ใช้เวลาอยู่กับตัวเอง เรียบง่าย อาจอยู่อาศัยใน
ย่านชุมชนเก่าหรือวิถีชีวิตแบบท้องถิ่น รักธรรมชาติ ตกแต่งที่อยู่ด้วยต้นไม้ ไม้ งานหัตถกรรมท้องถิ่น
เน้นความสะดวกสบายในการอยู่อาศัย ประโยชน์ใช้สอย ไม่หวือหวา
3. ขอบเขตด้านการออกแบบ: ทุนวัฒนธรรมพื้นถิ่นไทลื้อ จังหวัดน่าน

4. วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลเพิ่มเติมจากกลุ่มผู้ประกอบการด้านการออกแบบและการตลาด
ด้วยการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการแบรนด์ไทมูล โดยคาดว่าจะได้ข้อมูลดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลปัจจุบันเกี่ยวกับแบรนด์ เช่น ความเป็นมา เอกลักษณ์ของสินค้า แนวทางการ
ออกแบบ
2. ข้อมูลด้านการตลาดของแบรนด์ เช่น กลุ่มเป้าหมายปัจจุบัน กลุ่มเป้าหมายที่คาดหวังใน
อนาคต แนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของแบรนด์เพื่อตอบสนองต่อกลุ่มเป้าหมายในอนาคต
3. ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการออกแบบผลิตภัณฑ์ในอนาคต เพื่อตอบสนองต่อกลุ่มเป้าหมาย

4. ข้อมูลด้านกระบวนการผลิตในปัจจุบัน เช่น เครือข่ายในการผลิตสินค้าตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ รวมถึงแนวทางการพัฒนากระบวนการผลิตเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพมากขึ้นในอนาคต

หลังจากนั้น ผู้วิจัยดำเนินกระบวนการออกแบบสร้างสรรค์ โดยเริ่มจากการศึกษาแนวโน้มแฟชั่นจากองค์กรเทรนด์ WGSN เพื่อวิเคราะห์หาแนวโน้มแฟชั่นที่เหมาะสมที่จะนำไปใช้ในการสร้างแผนภาพแรงบันดาลใจในการออกแบบ (Inspiration Mood Board) ที่เหมาะสมกับกลุ่มผู้ประกอบการ และการวิเคราะห์องค์ประกอบสำหรับการออกแบบ เช่น โครงร่างเงา (Silhouette), สี (Color), วัสดุ (Materials), รายละเอียดตกแต่ง (Details), และอารมณ์และความรู้สึก (Mood and Tone) สำหรับการออกแบบสร้างสรรค์ผลงานต่อไป

5. ประโยชน์ของการวิจัย

1. ได้อัตลักษณ์จำเพาะจากทุนวัฒนธรรมสิ่งทอพื้นถิ่นไทลื้อ ในพื้นที่อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน
2. ได้อัตลักษณ์จำเพาะจากแนวคิดทุนวัฒนธรรมสิ่งทอพื้นถิ่นไทลื้อ ด้วยภูมิปัญญาการย้อมสีด้วยคำสวดและเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเรียนรู้เกี่ยวกับชุมชนการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ต่อไป
3. ได้ผลิตภัณฑ์ที่มีการผสมผสานภูมิปัญญาและทุนวัฒนธรรมให้ตอบสนองต่อความต้องการของตลาด

6. ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง มรดกภูมิปัญญาของการย้อมสีด้วยคำสวดในวัฒนธรรมไทลื้อสู่การพัฒนาสินค้าแฟชั่นและไลฟ์สไตล์ กรณีศึกษา ศูนย์ผ้าทอไทลื้อ บ้านดอนมูล อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน เป็นการวิจัยโดยมีวิธีการทบทวนวรรณกรรมและการเก็บข้อมูลในพื้นที่ศูนย์ผ้าทอไทลื้อ บ้านดอนมูล อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่านรวมทั้งนำมาวิเคราะห์เพื่อหาอัตลักษณ์และจุดเด่นของตราสินค้าเพื่อให้เกิดเป็นเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์สิ่งทอ โดยมีการวิเคราะห์ผล ดังนี้

1. การศึกษาแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และทุนวัฒนธรรมจังหวัดน่าน
2. การย้อมผ้าด้วยสีธรรมชาติและการย้อมสีด้วยคำสวด
3. อัตลักษณ์ตราสินค้าและผลิตภัณฑ์
4. การออกแบบและการสร้างผลงานต้นแบบ
5. การจัดตั้งกลุ่มคลัสเตอร์เพื่อให้เกิดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

1. การศึกษาแนวความคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และทุนวัฒนธรรมจังหวัดน่าน

การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative tourism) เกิดจากการที่นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมของพื้นที่จุดหมายซึ่งก่อให้เกิดการทำความเข้าใจกิจกรรมผ่านประสบการณ์ทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์อันดีระหว่างเจ้าบ้านและผู้มาเยือนรวมทั้งเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมส่งผลให้นักท่องเที่ยวสามารถใช้ประสบการณ์ที่เรียนรู้มาประยุกต์ใช้กับชีวิตหลังจากการท่องเที่ยวได้ (สุดแดน วิสุทธิลักษณ์ และคณะ, 2556) ขณะเดียวกันการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ยังก่อให้เกิดรูปแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนซึ่งเป็นนโยบายสำคัญของการท่องเที่ยวในประเทศไทยซึ่งมีการจัดการการท่องเที่ยวโดยการดำรงไว้ซึ่งทรัพยากรที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวรวมทั้งต้องส่งผลกระทบทางลบต่อสิ่งแวดล้อมให้น้อยที่สุดในระยะยาวซึ่งหลักการเบื้องต้นคือให้ความสำคัญกับคุณค่าและอัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวรวมทั้งสร้างจิตสำนึกให้นักท่องเที่ยวรับผิดชอบต่อทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมขณะเดียวกันผลประกอบการจัดการท่องเที่ยวต้องตกถึงมือคนในชุมชนท้องถิ่นซึ่งจะเกิดการพัฒนาด้อยอดเป็นการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่นึกถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมโดยจะต้องกำหนดทิศทางโดยชุมชนจัดการโดยชุมชนเพื่อชุมชนเพื่อให้เป็นเจ้าของมีสิทธิ์ในการดูแลได้อย่างยั่งยืน

ขณะเดียวกัน ปัจจุบันจังหวัดน่านมีแนวโน้มการท่องเที่ยวในเชิงสถิติและความนิยมนักท่องเที่ยวที่ตึกทั้งยังมีอัตลักษณ์ทางด้านวัฒนธรรม จากข้อมูลพบว่านักท่องเที่ยวไทยเดินทางมายังจังหวัดน่านในจำนวนที่เพิ่มขึ้นทุกปีส่งผลให้มีอัตราการเปลี่ยนแปลงที่เป็นบวกและนอกจากนี้นั้นยังจัดให้เป็น 1 ใน 12 เมืองต้องห้ามพลาตโดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยและยังอยู่ในกลุ่มพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน แล้วด้วยจังหวัดน่านเป็นจังหวัดที่มีวัฒนธรรมอัตลักษณ์และความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่ ทำให้จังหวัดน่านเป็นจังหวัดที่ควรได้รับการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อสามารถสร้างประสบการณ์ให้กับนักท่องเที่ยวและสร้างความยั่งยืนให้กับชุมชนได้

บรรพบุรุษของชาวน่านส่วนหนึ่งเป็นคนไทที่อพยพจากดินแดนล้านช้างทางฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขงเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ตามชายแดนตอนเหนือของเมืองน่าน ซึ่งคือสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ในปัจจุบัน ในพงศาวดารเมืองน่าน มีการกล่าวถึงการกวาดต้อนชาวไทลื้อ ซึ่งนับเป็นกลุ่มผู้อพยพอาศัยกลุ่มใหญ่กลุ่มหนึ่งในจังหวัดน่าน เนื่องจากในยุคสร้างบ้านแปงเมืองในสมัยล้านนาและรัตนโกสินทร์ตอนต้นก่อให้เกิดการอพยพของชาวไทลื้อเข้ามาสู่ประเทศไทยในพื้นที่จังหวัดต่าง ๆ เช่น จังหวัดลำพูนซึ่งมีชาวไทลื้ออาศัยอยู่มากที่สุด และจังหวัดน่าน มีชาวไทลื้อกระจายตัวอาศัยอยู่หลายอำเภอ เช่น อำเภอเมือง อำเภอท่าวังผา อำเภอบ้านหลวง อำเภอแม่จริม อำเภอสันติสุข และอำเภอต่าง ๆ ของจังหวัดน่าน (ประชัน รักพงษ์, 2536)

ผ้าทอน่านเป็นผ้าที่ทอจากฝ้าย ในอดีตนั้นจะใช้ฝ้ายที่มีในท้องถิ่น โดยเริ่มจากการปลูกฝ้ายและเข้าสู่กระบวนการผลิตเป็นเส้นด้าย โดยภูมิปัญญาของท้องถิ่นทั้งหมด รวมทั้งกรรมวิธีย้อมสีธรรมชาติ การสืบทอดทางวัฒนธรรม พบว่า ผู้ที่มีอาชีพทอผ้าส่วนใหญ่สืบเชื้อสายมาจากชาวไทยลื้อโบราณเอกลักษณ์ของการทอผ้าพื้นเมืองของจังหวัดน่านมีลักษณะพิเศษที่ไม่เหมือนการทอผ้าของจังหวัดอื่น

คือ การใช้วิธีการทอแบบการกลับด้าย หรือย้อนเส้นได้นั่นเอง การทอผ้าเช่นนี้เรียกว่า “ลายน้ำไหล” ซึ่งนิยมใช้ทั้งผ้าย โหมด และดินผสมกันมีสีฉูดฉาดสลับลายสวยงาม (สุมาลย์ โทมัส, 2525)

ผ้าทอเมืองน่านเป็นผ้าผ้าย้อมสีธรรมชาติ เช่น สีดำจากผลมะเกลือ สีแดงจากครั่ง สีเหลืองจากขมิ้น แก่นขนุน และสีน้ำตาลจากเปลือกต้นสน เป็นต้น โดยผ้าทอในจังหวัดน่านแสดงออกถึงการผสมผสานวัฒนธรรมการทอผ้าของชาวไทยวน ไทลื้อและไทลาว มีการใช้เทคนิคการทอผ้าที่หลากหลาย ยังมีการใช้เทคนิคการทอผ้าอื่นๆ ที่หลากหลาย ได้แก่ เทคนิคเกาะลิ้ว เทคนิคมัดหมี่ (มัดก่าน) เทคนิคจากเทคนิคขีด (เทคนิคมุก) และเทคนิคยกดอก ซึ่งแสดงถึงความเชี่ยวชาญของช่างทอ

สิ่งที่โดดเด่นของผ้าขึ้นในพื้นที่ดังกล่าว ได้แก่ การทอขึ้นจะทอต่อเนื่อง ดินขึ้นจะมีสองสี ได้แก่ สีดำ และสีแดง เรียกว่า ดินดำ และ เล็บแดง ท้องขึ้นมีลายริ้วขนาดกว้าง เริ่มจากส่วนบนเป็นพื้นสีดำ ต่อด้วยลายริ้วสลับสีแดงดำ บางผืนมีลายขีดสีเหลืองขนาดเล็กสลับ (ทรงศักดิ์ ปรางค์วัฒนะกุล, 2551) ขึ้นแบบเมืองเงิน ใช้เรียกชื่อตามกลุ่มไทลื้อที่อาศัยอยู่ในเมืองเงิน ปัจจุบันอยู่ในแขวงไชยะบุรี ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ซึ่งเดิมเคยเป็นเขตเมืองน่านเป็นลักษณะของขึ้นลายขวางเย็บสองตะเข็บ ทอด้วยฝ้ายและไหม นิยมสอดเส้นด้ายโลหะแวววาว ลวดลายตกแต่งบนตัวขึ้นมักทอด้วยเทคนิคมุก (ขีด) สีที่โดดเด่น ได้แก่ สีเหลือง สีแดง และสีดำ โดยเฉพาะในส่วนของหัวขึ้นที่นิยมใช้เส้นพุ่งไหมสีแดง ทำให้มีความโดดเด่นเป็นพิเศษ ทั้งนี้ ขึ้นพื้นเมืองน่านที่โดดเด่นมีอยู่ 5 ชนิด ได้แก่

1) ขึ้นม่าน เป็นขึ้นที่มีลายขวางสลับริ้วสีพื้นไม่เกิน 3 สี สีที่ใช้ เช่น สีดำ สีแดง ชมพู ม่วง มีลักษณะที่เด่นคือ มีบ้าน การจัดช่องขนาดของลายไม่เท่ากัน ดินขึ้นจะต้องมีสีแดงและบ้านใหญ่ที่ต่อจากดินขึ้นขึ้นไปจะใช้สีน้ำเงินเข้มหรือสีม่วง เพียงสีเดียวและคันด้วยริ้วไหมเงินไหมทองทอสลับทั้งผืน

2) ขึ้นป่อง เป็นขึ้นทอด้วยเทคนิคการขีด ลายขวางสลับริ้ว สีพื้นมีช่วงขนาดเท่ากันตลอด ลักษณะเด่น คือทอเป็นริ้วเล็ก ทอสลับกับลายมุกคันด้วยริ้วไหมเงินหรือไหมทองสีสลับนั้นเป็นสีเดียวกันทั้งผืน เช่น พื้นแดง พื้นเขียว พื้นสีน้ำตาล สลับลายมุก

3) ขึ้นคำเคิบ เป็นขึ้นที่ทอด้วยเทคนิคการเก็บขีดของชาวไทยวนจังหวัดน่าน โดยใช้ดินทองเป็นเส้นพุ่งตลอดทั้งผืน ลวดลายขึ้นจะเป็นลวดลายขนาดเล็กนิยมต่อตีนที่เป็นจกด้วยดินทองเช่นกัน แต่บางผืนอาจจะไม่ต่อตีนจกแต่ทอด้วยผ้าฝ้ายสีพื้นธรรมดา

4) ขึ้นก่าน เป็นขึ้นของชาวไทลื้อ เมืองน่านที่ทอด้วยลวดลายมัดหมี่ ในภาษาถิ่นเมืองน่านเรียกว่า “มัดก่าน” หรือ “คาดก่าน” ขึ้นก่านนี้มีทั้งที่ทอในลักษณะโครงสร้างของขึ้นป่องและขึ้นม่าน เช่น ขึ้นก่านคอกวายเป็นขึ้นพื้นบ้านของ ชาวไทยวน เป็นขึ้นสีดำมีริ้วสีแดงคาดตรงส่วนบนของดินขึ้น (เหมือนกับการมัดหมี่ในภาคอีสานที่บ้านดอนไชย อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครราชสีมา)

5) ขึ้นเชียงแสน เป็นขึ้นที่มีลักษณะเป็นผืนผ้าสีแดงมีริ้วสีเข้ม เช่น สีดำ หรือ คราม เป็นลายขวางทอด้วยเทคนิคขิดสานธรรมดาตลอดทั้งผืน ชื่อของ ขึ้นชนิดนี้ แสดงถึงแหล่งกำเนิดว่าเป็นเอกลักษณ์เก่าแก่ของชาวไทยเชียงแสนในอดีต (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, ม.ป.ป.)

2. การย้อมผ้าด้วยสีธรรมชาติและการย้อมสีด้วยค่าแสด

จากการศึกษาการสำรวจและการวิเคราะห์ข้อมูล ศูนย์ผ้าทอไทลื้อบ้านดอนมูล อำเภอดงหลวง จังหวัดน่าน พบว่าเป็นกลุ่มคลัสเตอร์ที่มีการทอสิ่งทอที่มีเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อแบบโบราณ แต่กระนั้น ผู้วิจัยพบว่ากลุ่มคลัสเตอร์มีการปลูกต้นค่าแสดในบริเวณพื้นที่เป็นอย่างมาก ซึ่งเมล็ดค่าแสดสามารถนำมาย้อมสีให้เกิดเป็นสีสันทันที่แตกต่างจากสีสันทันธรรมชาติทั่วไป ซึ่งผู้วิจัยพบว่าสามารถใช้จุดเด่นของการย้อมสีค่าแสดให้เกิดเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนโดยผู้วิจัยมีการศึกษาการย้อมสีธรรมชาติและสีค่าแสดเพื่อสร้างตราสินค้าให้เกิดเป็นการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์สิ่งทอในจังหวัดน่านโดยมีการศึกษา ดังนี้

สีแดง เป็นสีที่ปรากฏอยู่มากในวัฒนธรรมของชาวไทลื้อ ไม่เพียงแต่ในผ้าทอสำหรับเครื่องแต่งกาย แต่ยังรวมถึงสิ่งของอื่นๆ ในชีวิตประจำวัน อาทิ ผ้าหอบหรือผ้าปูที่นอนที่นิยมใช้สีแดง และขาว เป็นสีหลักด้วยเทคนิคการทอแบบขิด พูกหรือที่นอนที่นิยมเย็บขอบด้วยสีแดงตกแต่งให้กับปลอกสีครามหมอนที่ตกแต่งหน้าหมอนด้วยผ้าสีแดง ในส่วนผ้าห่มก็นิยมทอด้วยสีขาว แดง ดำ เป็นลายตาราง เมืองน่านเรียกว่า ผ้าห่มตาไก่หรือผ้าห่มตาแสง ผ้าถุงที่มักทอด้วยสีดำ ตกแต่งทางเข้าหรือด้านปลายเท้าด้วยผ้าสีแดง ถูย้อมแบบดั้งเดิมของชาวไทลื้อก็ใช้เป็นแดงที่ทอด้วยลายขิด ตกแต่งอย่างสวยงาม นอกจากนี้ยังมีผ้าที่ใช้ในทางศาสนา ได้แก่ ตุ๊ก ผ้าปาด (ลักษณะคล้ายตุ๊กแต่สั้นกว่า) จีวร ผ้าห่อคัมภีร์ ผ้าเช็ดน้อย ซึ่งนิยมใช้สีขาว แดง และดำ เป็นเอกลักษณ์

การย้อมผ้าด้วยสีธรรมชาติสามารถทำได้โดยการนำชิ้นส่วนของพืชหรือต้นไม้ เช่น แก่น เปลือก ต้น ผล ดอก เมล็ด หรือใบ มาแปรรูปเพื่อสกัดออกมาเป็นสีที่ต้องการใช้ในการย้อม โดยสีแดงนั้นสามารถสกัดได้จากพืชหลายชนิด เช่น รากยอ แก่นฝาง ลูกค่าแสด กระเจี๊ยบ กาบมะพร้าว เปลือกสมอ หรือครั้ง ไปจนถึงการย้อมสีที่ได้จากแร่ธาตุ เช่น ดินแดง เป็นต้น ในพื้นที่จังหวัดน่าน โดยเฉพาะพื้นที่บ้านดอนมูล อำเภอดงหลวง จะนิยมใช้ค่าแสดในการย้อมมากกว่า เนื่องจากค่าแสดเป็นพันธุ์ท้องถิ่นที่มีอยู่ในพื้นที่เป็นจำนวนมาก สามารถหาได้ง่ายในพื้นที่ใกล้บ้าน และอยู่คู่กับวิถีชีวิตของชาวไทลื้อมาช้านาน ชาวบ้านมีความคุ้นเคยกับการสกัดสีจากค่าแสดมากกว่าพืชให้สีแดงชนิดอื่นๆ ทำให้สีแดงที่ย้อมจากธรรมชาติของที่นี่มีเฉดสีที่แตกต่างจากสีแดงธรรมชาติทั่วไป โดยจะให้สีแดงออกส้ม (แสด) เมื่อผสมกับสีอื่นๆ ก็จะได้เป็นเฉดที่แตกต่างหลากหลายออกไปอีก และกลายเป็นอัตลักษณ์ในการย้อมสีธรรมชาติที่สำคัญของชุมชน

ค่าแสด หรือ ค่าไทย (Annatto Tree) เป็นพืชสมุนไพรจำพวกต้น มีถิ่นกำเนิดจากอเมริกาเขตร้อน ได้นำเข้ามาปลูกในประเทศไทยมานานจนกลายเป็นพืชท้องถิ่นในปัจจุบัน ส่วนที่ถูกนำมาสกัดใช้สีย้อมมากที่สุด คือ “เมล็ดค่าแสด” เมล็ดค่าแสดถูกหุ้มด้วยเปลือกแข็งของผลทรงสามเหลี่ยมปลายแหลม เมื่อผลแก่จะแตกออกเห็นเมล็ดค่าแสดที่ซ่อนอยู่ภายใน ลักษณะเป็นเมล็ดกลมเล็ก ๆ สีน้ำตาลแดงจำนวนมาก เนื้อหุ้มเมล็ดมีสีแดงหรือสีแดงเข้ม ซึ่งเป็นส่วนที่ให้สีได้เช่นกัน ค่าแสด เป็นพืชที่มีการใช้ประโยชน์จากการสกัดสี สีที่ได้จากเมล็ดค่าแสด เรียกว่า สี Annatto ซึ่งตรงกับชื่อสามัญของไม้ชนิดนี้

คือ Annatto Tree โดยสีที่ได้จากเมล็ดคำแสดเป็นสีแดงสดหรือสีส้มอมแดง สีที่สกัดจากเมล็ดคำแสดมีการใช้ประโยชน์ในหลายประเทศ ทั้งในการย้อมผ้าและสีผสมอาหาร โดยเฉพาะในผลิตภัณฑ์นม จึงมีการส่งขายในชื่อเมล็ด Annatto หรือ Annatto Seed องค์ประกอบของสีจากเมล็ดคำแสดประกอบด้วยสาร Bixin (สีแดง) และ Bixol (สีเขียวเข้ม) ในประเทศอินเดียเองก็ใช้ส่วนของผลที่หุ้มผลสุกเรียกว่า **กมล** (Kamala) ย้อมผ้าไหมและผ้าขนสัตว์เป็นสีส้มสด และมีการใช้เมล็ดคำแสดย้อมผ้าฝ้าย (กมลเนตร จันทรแก้ว, 2562) วิธีเตรียมสีจากเมล็ดคำแสด แกะเมล็ดออกจากผลที่แก่จัด แช่น้ำร้อนหมักทิ้งไว้หลายวัน จนสารสีตกตะกอน แยกเมล็ดออก นำน้ำสีที่ได้ไปเคี่ยวจนงวดเกือบแห้งแล้วนำไปตากแดด จนแห้งเป็นผงเก็บไว้ใช้

รูปที่ 1 ขั้นตอนการย้อมสีเส้นด้ายฝ้ายด้วยเมล็ดคำแสด

ที่มา : เตชิต เอยพ่วง (2563)

3. อัตลักษณ์ตราสินค้าและผลิตภัณฑ์

จากการศึกษา สํารวจและวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มคัสเตอร์ผู้ประกอบการศูนย์ผ้าทอไทลื้อบ้านดอนมูล อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาข้อมูลช่องว่างทางการตลาดเกี่ยวกับตราสินค้าของผู้วิจัยและตราสินค้าคู่แข่งเพื่อให้เห็นแนวทางในการพัฒนากลุ่มคัสเตอร์ โดยมีเอกลักษณ์ด้านการย้อมสีคำแสดและการผสมผสานความเรียบง่ายของการออกแบบเพื่อให้ตอบสนองต่อกลุ่มเป้าหมายและรูปแบบการใช้งาน ซึ่งทั้งนี้ผู้วิจัยสามารถสรุปอัตลักษณ์ของตราสินค้าและรูปแบบของผลิตภัณฑ์ภายในตราสินค้าได้ ดังนี้

ตารางที่ 1 อัตลักษณ์ตราสินค้าและผลิตภัณฑ์

อัตลักษณ์จำเพาะของตราสินค้า			
อัตลักษณ์ ตราสินค้า		จุดยืน ของตรา สินค้า	
อัตลักษณ์จำเพาะของผลิตภัณฑ์			
Item	1.สินค้าแฟชั่นเครื่องแต่งกาย - Jacket - Top & Blouse - Shorts & Pants - Skirt - Dress 2.สินค้าแฟชั่นไลฟ์สไตล์ - Shoes - Bag - Mask	แนวคิด	เอกลักษณ์จากผ้าฝ้ายทอมือย้อมสีธรรมชาติพื้นถิ่นไทลื้อที่มีความโดดเด่นด้านลวดลายการทอและจากธรรมชาติ โดยการใช้การผสมผสานกับโครงร่างเงาเครื่องแต่งกายที่เรียบง่ายและมีขนาดใหญ่พิเศษเพื่อให้สามารถสวมใส่ได้สบาย และคล่องตัว อีกทั้งยังตอบสนองต่อกลุ่มเป้าหมายและความต้องการของตลาดอีกด้วย
โครงร่างเงา	- H-Line - Basic Item	สี	- ขาว ดำ แดง เทา ส้ม - เอกลักษณ์โทนสีที่ได้จากวัฒนธรรมไทลื้อ จังหวัดน่าน
รายละเอียด	มีการใช้เอกลักษณ์ลวดลายผ้าทอท้องถิ่นของชาวไทลื้อจังหวัดน่านที่มีลักษณะการผสมผสานเทคนิคมัดก่าน การทอยกและการใช้สีโทนขาวดำ แดงเป็นอัตลักษณ์ มาผสมผสานกับรูปแบบโครงร่างเงาของเครื่องแต่งกายที่เรียบง่ายและทันสมัยให้สามารถสวมใส่ได้ง่ายขึ้น	วัสดุ	- ผ้าฝ้ายทอมือย้อมสีธรรมชาติพื้นถิ่นไทลื้อ จังหวัดน่าน ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวทางด้านลวดลายจากการทอและสีที่เป็นเอกลักษณ์จากวัสดุท้องถิ่นในธรรมชาติที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

ที่มา: เติชิต เฉยพ่วง (2563)

4. การออกแบบและการสร้างผลงานต้นแบบ

ศูนย์ผ้าทอไทลื้อ บ้านดอนมูลซึ่งเป็นกลุ่มที่มีในกระบวนการผลิตผลิตภัณฑ์แฟชั่นไลฟ์สไตล์แบบครบกระบวนการ ตั้งแต่การย้อมเส้นด้าย การทอผ้า ไปจนถึงการแปรรูปสินค้าเป็นเครื่องแต่งกายสำเร็จรูป และของตกแต่งไลฟ์สไตล์ มีเอกลักษณ์ของงานคือ งานผ้าฝ้ายทอมือซึ่งเป็นลวดลายท้องถิ่นแบบไทลื้อ โดยกลุ่มใช้วัตถุดิบในการย้อมจากพืชที่พบในท้องถิ่น ได้แก่ เม็ดคำแสด ซึ่งการใช้สีย้อมจากคำแสด ซึ่งเป็นพืชท้องถิ่นที่สามารถหาได้ง่ายในพื้นที่ เมื่อนำมาย้อมเส้นใยจะได้สีย้อมจากธรรมชาติในโทนส้มและแดงในหลายเฉดที่เป็นเอกลักษณ์ของศูนย์ฯ และเมื่อนำมาใช้ทอก็เกิดการสร้างสรรค์เป็นการสลับสีเส้นพุ่งและยืนที่ถึงแม้ว่าจะเป็นลวดลายเดียวกัน แต่เมื่อเลือกใช้สีที่ต่างเฉดกันก็ทำให้เกิดเป็นลวดลายที่มีความแปลกใหม่สวยงามได้

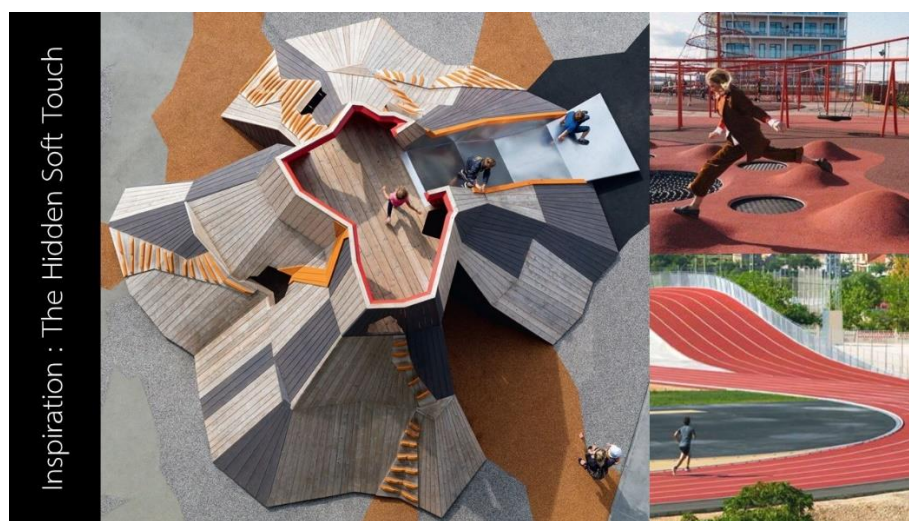

รูปที่ 2 ผ้าทอมือที่ได้จากการย้อมสีด้วยเมล็ดคำแสด ซึ่งนำมาทอในรูปแบบต่าง ๆ

ที่มา: เตชิต เฉยพ่วง (2563)

ในการออกแบบผลิตภัณฑ์แฟชั่นไลฟ์สไตล์ให้กับแบรนด์ไทมูล ซึ่งเป็นแบรนด์สินค้าภายใต้การดูแลของศูนย์ผ้าทอไทลื้อ บ้านดอนมูล อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน ผู้วิจัยเลือกใช้การออกแบบผลิตภัณฑ์โดยแสดงถึงกระบวนการทอผ้าและย้อมสีจากธรรมชาติด้วยตนเองซึ่งเป็นอัตลักษณ์ของแบรนด์มาเป็นจุดเด่นของผลงาน โดยมีสีหลักของแบรนด์คือสีโทนแดงจากคำแสดเป็นเอกลักษณ์ มีการผสมสีจากพืชชนิดอื่น ๆ เพื่อให้ได้สีแดงในหลากหลายเฉด และมีการใช้ผ้าสีฝ้ายธรรมชาติในโทนสีขาว และสีเทาเข้มจากมะเกลือ เพื่อให้ได้คู่สีที่น่าสนใจมากยิ่งขึ้นและมีความทันสมัย และสร้างภาพจำที่สดใส กระฉับกระเฉง มีชีวิตชีวาให้กับผลิตภัณฑ์ของแบรนด์ โดยจากภาพที่ 2 ผู้วิจัยมีการลดทอนรายละเอียดของผ้าทอไทลื้อให้เรียบง่ายและทันสมัยแต่ยังคงเอกลักษณ์ของเจดสี (ขาว-ดำ-แดง) ที่เป็นอัตลักษณ์

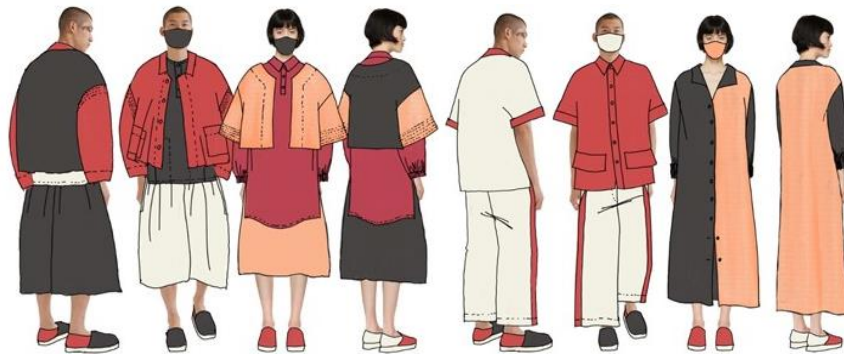
จำเพาะของสิ่งทอพื้นถิ่นไทลื้อเอาไว้เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายสามารถเข้าถึงผลิตภัณฑ์ได้และรู้สึกได้ถึงความทันสมัยของผลิตภัณฑ์พื้นถิ่น การออกแบบเลือกใช้โครงร่างเงา 2 แบบ ได้แก่ แบบขึ้นบนและขึ้นล่างมีขนาดใกล้เคียงกัน และแบบขึ้นบนใหญ่กว่าขึ้นล่าง เน้นงานออกแบบที่ได้แรงบันดาลใจจากงานเทเลอร์ เช่น สูทและเชิ้ต รวมถึงเครื่องแต่งกายทำงาน (Work wear) โดยมีรายละเอียดการตกแต่งหลักคือการตัดปะ (Patchwork) ที่เน้นการผสมวัสดุที่แตกต่างกันสองแบบเข้าด้วยกัน การใส่ยางยืดและการรูดเชือกภายใต้โครงสร้างหลักอย่างชาวธรรมชาติและสีดำจากมะเกลือ ผสมผสานกับสีที่เป็นเอกลักษณ์ของแบรนด์ ไทมูล ได้แก่ สีแสดในเฉดสีและลวดลายการทอแบบต่าง ๆ

รูปที่ 3 แรงบันดาลใจในการออกแบบ

ที่มา: เตชิต เฉยพ่วง (2563)

แรงบันดาลใจในการออกแบบจากงานออกแบบทางสถาปัตยกรรมของสนามกีฬาและสนามเด็กเล่น พื้นที่สาธารณะที่ถูกออกแบบให้ประโยชน์ใช้สอยเต็มที่แต่สวยงามตามแบบงานสถาปัตยกรรมยุคใหม่ที่ไม่เน้นประโยชน์ใช้สอยเพียงอย่างเดียว การออกแบบที่เน้นการใช้เส้นและโครงสร้างที่แปลกตาเป็นรูปร่างกึ่งเรขาคณิต และการใช้สีสันทึบที่สะดุดตา โดยเฉพาะการใช้สีแดงและสีโทนร้อนที่ถือเป็นหัวใจสำคัญของการออกแบบ ที่ให้ความรู้สึกสนุกสนานและกระตุ้นเร้าอารมณ์ในเวลาเดียวกัน

รูปที่ 4 แบบวาดสินค้าแฟชั่นและไลฟ์สไตล์ 1

ที่มา: เตชิต เฉยพ่วง (2563)

รูปที่ 5 แบบวาดสินค้าแฟชั่นและไลฟ์สไตล์ 2

ที่มา: เตชิต เฉยพ่วง (2563)

ในการออกแบบผลิตภัณฑ์แฟชั่นไลฟ์สไตล์ให้กับแบรนด์ไทมูล ผู้วิจัยออกแบบโดยเน้นให้สีแดงและสีกาแฟที่ได้จากเมล็ดกาแฟเป็นสีโดดเด่นที่สุดในผลงาน โดยจับคู่สีขาวและเทาเพื่อส่งให้สีแดงและสีกาแฟเกิดความโดดเด่นยิ่งขึ้น อีกทั้งยังเป็นการแสดงความเคารพต่อแนวทางใช้สีในวัฒนธรรมของชาวลื้อ ที่นิยมจับคู่สีขาว ดำ และแดง เป็นสีหลัก ภาพรวมในการออกแบบเน้นโครงสร้างเงาที่สอดคล้องกับแรงบันดาลใจ คือเป็นเครื่องแต่งกายที่สามารถสวมใส่ไปทำงานได้และให้ความรู้สึกคล่องแคล่ว มีชีวิตชีวา เหมาะกับการใช้ชีวิตกลางแจ้งที่เต็มไปด้วยความสนุกสนาน ประกอบกับเครื่องประกอบการแต่งกายที่เน้นความคล่องตัว และมีความเป็นกีฬา เช่น รองเท้าผ้าใบ และกระเป๋าทรงกึ่งย៉ามกึ่งเป้ อันเป็นผลิตภัณฑ์ที่สะท้อนวิถีชีวิตของคนรุ่นใหม่แต่ยังมีกลิ่นอายของความเรียบง่าย เข้าถึงง่าย ด้วยวัตถุดิบจากท้องถิ่นอย่างผ้าฝ้ายทอมือย้อมด้วยสีจากเมล็ดกาแฟ

รูปที่ 6 สินค้าที่สำเร็จแล้ว 1

ที่มา: เตชิต เฉยพ่วง (2564)

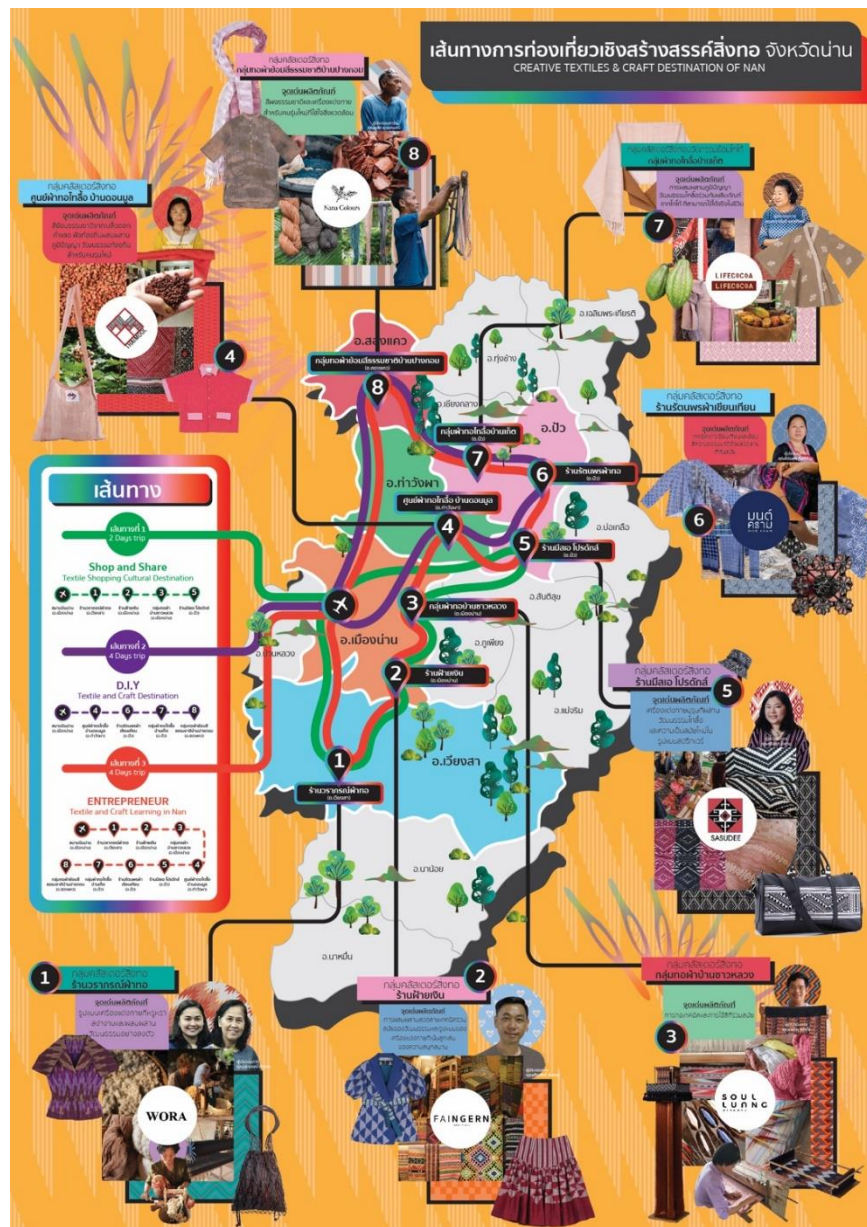
ภาพที่ 7 สินค้าที่สำเร็จแล้ว 2

ที่มา: เตชิต เฉยพ่วง (2564)

5. การจัดตั้งกลุ่มคลัสเตอร์เพื่อให้เกิดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

จากการศึกษา สํารวจและวิเคราะห์ข้อมูลรวมทั้งการออกแบบและการผลิตต้นแบบเครื่องแต่งกายและสินค้าแฟชั่นไลฟ์สไตล์ ผู้ประกอบการได้มีการจัดตั้งกลุ่มคลัสเตอร์เครือข่ายเพื่อนำผลการศึกษาและการพัฒนาไปพัฒนาชุมชนให้มีอาชีพและรายได้อย่างยั่งยืนซึ่งมีการจัดตั้งหัวหน้ากลุ่มคลัสเตอร์และสมาชิกเครือข่ายภายในบ้านดอนมูลอำเภอท่าวังผาจังหวัดน่านซึ่งเป็นสมาชิกเครือข่ายที่มีความสามารถฝีมือและภูมิปัญญาที่สามารถผลิตผลิตภัณฑ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพทั้งนี้การจัดตั้งสมาชิกกลุ่มคลัสเตอร์เครือข่ายจะสามารถก่อให้เกิดอาชีพภายในชุมชนและสามารถสร้างรายได้ให้ชุมชนได้อย่างยั่งยืน

นอกจากการจัดตั้งกลุ่มคลัสเตอร์เพื่อให้เกิดเครือข่ายในการสร้างอาชีพอย่างยั่งยืนศูนย์ผ้าทอ ไทลื้อบ้าน ดอนมูล ยังเป็นอีกหนึ่งคลัสเตอร์การศึกษาที่อยู่ในเส้นทางท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์สิ่งทอ จังหวัดน่าน ซึ่งมีซึ่งมีการผสมผสานอัตลักษณ์ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นและนวัตกรรมการย้อมสี ธรรมชาติให้เกิดจุดเด่นเพื่อให้เป็นจุดแวะเลือกซื้อสินค้าผลิตภัณฑ์เป็นของฝากและของใช้ในการ ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสร้างสรรค์อีกด้วย

รูปที่ 8 เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์สิ่งทอ จังหวัดน่าน
ที่มา: เติชิต เฉยพ่วง (2564)

จากภาพจะเห็นได้ว่าศูนย์ผ้าทอไทลื้อ บ้านดอนมูล เป็นหนึ่งในเส้นทางท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์สิ่งทอที่มีการผนวกกลุ่มคลัสเตอร์ที่มีความโดดเด่นและจุดเด่นทางด้านอัตลักษณ์และวัฒนธรรมเอาไว้ โดยมีการแบ่งแยกเส้นทางให้เหมาะสมกับพื้นฐานและความโดดเด่นเพื่อให้ตอบสนองต่อกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการท่องเที่ยวและทำกิจกรรมในบริเวณชุมชนนั้น ๆ ทั้งนี้ การพัฒนาตราสินค้าและผลิตภัณฑ์ไลฟ์สไตล์สามารถสร้างอาชีพให้กับชุมชนได้อย่างยั่งยืนจากการพัฒนาชุมชนโดยแท้จริง รวมทั้งยังสร้างเส้นทางท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์สิ่งทอให้เป็นที่รู้จักและที่น่าสนใจในจังหวัดที่กำลังได้รับความนิยมนับปัจจุบัน

7. สรุปผลและการอภิปรายผล

สรุปผล

การวิจัยเรื่อง โครงการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ : โครงการย่อยที่ 1.1 โครงการนวัตกรรมอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ไลฟ์สไตล์ จากจังหวัดน่านสู่สากลเพื่อการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ กรณีศึกษา ศูนย์ผ้าทอไทลื้อ บ้านดอนมูล อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน เป็นการวิจัยเพื่อพัฒนาต่อยอดผลิตภัณฑ์ให้มีความทันสมัยโดยใช้ทุนวัฒนธรรมและภูมิปัญญาดั้งเดิมเพื่อให้ชุมชนสามารถสร้างอาชีพและรายได้ได้อย่างยั่งยืน โดยจากการศึกษา วิเคราะห์ผล รวมทั้งการสร้างสรรคต้นแบบสามารถสรุปได้ว่าการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นกระแสที่กำลังมาในปัจจุบันเนื่องจากเน้นไปที่การร่วมกิจกรรมของชุมชนและนักท่องเที่ยวให้สามารถสร้างรายได้ได้อย่างยั่งยืน ขณะเดียวกันกรณีศึกษาศูนย์ผ้าทอไทลื้อ บ้านดอนมูล อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่านถือเป็นกลุ่มคลัสเตอร์ที่มีอัตลักษณ์จำเพาะทางด้านวัฒนธรรมเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อและมีวัตถุดิบจากท้องถิ่นที่ต้องการการพัฒนาเพื่อให้สามารถต่อยอดสู่ตลาดสากลและความต้องการในยุคปัจจุบัน ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาและวิเคราะห์เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์โดยใช้แนวคิดของวัฒนธรรมไทลื้อมาดทอนให้ร่วมสมัยและใช้คำแสดงซึ่งเป็นพืชท้องถิ่นในบริเวณพื้นที่นั้นมาสร้างจุดเด่นโดยใช้ภูมิปัญญาการย้อมสีธรรมชาติผสมผสานการทอด้วยวิถีดั้งเดิมในชุมชนเพื่อให้เกิดเป็นนวัตกรรมจากมรดกทางภูมิปัญญา ขณะเดียวกันก็มีการพัฒนาสินค้าแฟชั่นไลฟ์สไตล์ให้เกิดขึ้นเป็นทางเลือกของผลิตภัณฑ์สำหรับกลุ่มเป้าหมายโดยใช้รูปแบบที่เรียบง่ายตอบสนองความต้องการของตลาด โดยการพัฒนารั้งนี้สามารถสร้างแนวทางผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ให้กับชุมชนเพื่อเป็นตัวเลือกและสร้างโอกาสในการขาย ต่อยอดให้เกิดการสร้างอาชีพในชุมชน รวมทั้งวิถีมัภูมิปัญญายังสามารถต่อยอดให้เกิดเป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน

อภิปรายผล

การออกแบบที่สะท้อนให้เห็นถึงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมจึงไม่ได้หยุดอยู่เพียงแต่การดัดแปลงโครงสร้างเครื่องแต่งกายวัฒนธรรมมาทำให้ทันสมัยแต่อย่างเดียว แต่ยังสามารถนำกระบวนการคิดอื่น ๆ มาประยุกต์ใช้และพัฒนาให้เกิดแนวทางออกแบบใหม่ๆ เช่น ในการวิจัยครั้งนี้ที่เลือกศึกษา

วัฒนธรรมการใช้วัสดุและลวดลายของชาวไทลื้อ ในอำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน ซึ่งแม้จะมีพื้นฐาน อัตลักษณ์การใช้สีและลวดลายบนผืนผ้าที่มีความใกล้เคียงกับชาวไทลื้อในพื้นที่อื่น ๆ แต่การเลือกใช้ เมล็ดคำแสดงเป็นวัตถุดิบในการย้อมเส้นด้ายนั้น เป็นอัตลักษณ์พิเศษที่ชาวไทลื้อในพื้นที่อื่นไม่นิยมมากนัก เนื่องด้วยข้อจำกัดของพืชที่ขึ้นอยู่ในแต่ละพื้นที่ที่แตกต่างกัน สิ่งเหล่านี้เองที่ทำให้เกิดอัตลักษณ์ ทางวัฒนธรรมเฉพาะถิ่น และกลายเป็นแหล่งวัตถุดิบชั้นเยี่ยมที่ควรค่าแก่การศึกษาเพื่อสร้างสรรค์ ผลงานการออกแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ ที่เปี่ยมด้วยความพิเศษซึ่งสะท้อนตัวตนในวัฒนธรรมย่อยของแต่ละท้องถิ่นอย่างแท้จริง รวมทั้งยังสามารถสร้างอัตลักษณ์ด้านผลิตภัณฑ์ให้เกิดเป็นเส้นทาง การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์สิ่งทอในจังหวัดที่กำลังได้รับความนิยมให้กลายเป็นเส้นทางท่องเที่ยวใหม่ตาม กระแสนิยมในปัจจุบันส่งผลให้เกิดการสร้างรายได้และอาชีพให้กับชุมชนให้สามารถพึ่งพาตนเองและ รักษาวัฒนธรรมเอาไว้ได้อย่างยั่งยืน

8. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 การวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาวัฒนธรรมผ้าทอของชุมชนไทลื้อจังหวัดน่าน ซึ่งสามารถต่อยอดและพัฒนาผลิตภัณฑ์ภายในชุมชนให้มีความร่วมสมัยและเป็นที่ต้องการของตลาด โดยการวิจัยในครั้งนี้สามารถนำไปพัฒนาและต่อยอดกับภูมิปัญญาและวัฒนธรรมอื่น ๆ ด้วยหลักการ และแนวคิดเพื่อเป็นการพัฒนาวัฒนธรรมท้องถิ่นให้เป็นที่น่าสนใจและเหมาะสมกับยุคสมัยมากยิ่งขึ้น

1.2 การวิจัยในครั้งนี้มีการศึกษามรดกภูมิปัญญาการย้อมสีด้วยคำแสดง ส่งผลให้เกิด นวัตกรรมย้อมสีคำแสดงด้วยกระบวนการย้อมสีด้วยกระบวนการจากภูมิปัญญาและพืชท้องถิ่นใน บริเวณนั้นให้เกิดมูลค่า ซึ่งเป็นอัตลักษณ์และจุดเด่นของผลิตภัณฑ์รวมทั้งเป็นการต่อยอดพืชท้องถิ่นให้ เกิดประโยชน์และมูลค่าในเชิงเศรษฐกิจให้ชุมชนมีรายได้และอาชีพได้จากวัสดุในท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

1.3 การวิจัยในครั้งนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ซึ่ง การสร้างอัตลักษณ์ให้กับกลุ่มคลัสเตอร์และการสร้างเครือข่ายที่หลากหลายทำให้เกิดเส้นทาง ท่องเที่ยวที่มีความน่าสนใจรวมทั้งมีกิจกรรมให้กับนักท่องเที่ยวซึ่งเป็นกระแสนิยมในปัจจุบันส่งผลให้ เกิดการกระจายรายได้ในชุมชนรวมทั้งการกระตุ้นเศรษฐกิจการท่องเที่ยวในประเทศไทย

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษามรดกภูมิปัญญาของการย้อมสีด้วยคำแสดงในวัฒนธรรมไทลื้อสู่ การพัฒนาสินค้าแฟชั่นและไลฟ์สไตล์ โดยมีกรณีศึกษา คือ ศูนย์ผ้าทอไทลื้อ บ้านดอนมูล อำเภอท่าวัง ผา จังหวัดน่าน ซึ่งสามารถนำกระบวนการวิจัยนี้ไปประยุกต์ใช้กับกรณีศึกษาที่มีทุนวัฒนธรรมที่แตกต่าง กัน เพื่อพัฒนาศักยภาพของชุมชนรวมทั้งเป็นการหาอัตลักษณ์เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในชุมชนต่อไป

9. เอกสารการอ้างอิง

กมลเนตร จันทรแก้ว. (2562, 21 พฤศจิกายน). *วัสดุธรรมชาติที่ให้สีต่างๆ*. มูลินิสืบมาคะเสถียร.

<https://www.seub.or.th/>

การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์. (ม.ป.ป.). *องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน(องค์การมหาชน).อพท.(DASTA)*.

<http://www.dasta.or.th/creativetourism/th/creative>

คิดเล่นเห็นต่าง. (2556, 20 ตุลาคม). *จากOVOP สู่ OTOP กับการพัฒนาที่ยั่งยืน*. Voice online.

<https://voicetv.co.th/watch/85501>

ทรงศักดิ์ ปรารงค์วัฒนากุล. (2551). *มรดกวัฒนธรรมผ้าทอไทลื้อ (พิมพ์ครั้งที่ 1)*. เชียงใหม่ : ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

วทัญญู ใจบริสุทธิ์. (2556). *การศึกษาโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ภายใต้วาทกรรมความเป็นสินค้า*. วารสารเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา, 20(2).

ศูนย์เรียนรู้ชาติพันธุ์ไทในล้านนา สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. (ม.ป.ป.). *ไทลื้อ*.

ศูนย์เรียนรู้ชาติพันธุ์ไทในล้านนา. <http://site.sri.cmu.ac.th/~lelc/index.php/2015-11-18-16-02-20>

สุทธิพันธุ์ เहरา. (2556). *การสื่อความหมายมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมผ้าทอชาวไทลื้อ อำเภอบัว จังหวัดน่าน ผ่านศิลปะการแสดง [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท]*. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.